

PETER-BEN SMIT EN DIRK-JAN SCHOON • *bijzonder hoogleraar in Utrecht vanuit de*
 BEELD CATHARIJNECONVENT
Oud-Katholieke Kerk, resp. oudkatholiek bisschop van Haarlem nd.nl/opinie

ERFGOED LEEFT NOG BIJ OUDKATHOLIEKEN

... Veel middeleeuws kerkelijk erfgoed is in Nederland niet in de Rooms-Katholieke, maar in de Oud-Katholieke Kerk bewaard gebleven.

Rien van den Berg is terecht lovend over de prachtige kerkelijke gewaden die in het Catharijneconvent in volle glorie en van dichtbij te bewonderen zijn (ND-Gulliver 15 mei). Ook geeft hij terecht aan, waarom juist in de Noordelijke Nederlanden zo veel kerkelijke kunst bewaard gebleven is. In andere landen kon de katholieke eredienst ongestoord worden voortgezet; daar waren de kerkelijke gewaden aan slijtage of modes onderhevig en gingen ze dus mettertijd verloren. In de ondergedoken Katholieke Kerk in de Republiek werd alles zorgvuldig bewaard. Waar hij aan voorbijgaat, is dat juist in oudkatholieke parochies veel van die middeleeuwse pracht bewaard is gebleven. Sterker nog: men is die gewaden daar altijd blijven gebruiken en doet dat tot op de huidige dag nog steeds.

breuk

De breuk tussen de latere oudkatholieken en rooms-katholieken is een proces van grofweg anderhalve eeuw geweest. In de parochies werkten enerzijds geestelijken die hun zending aan de bisschop ontleenden. Zij matigden zich in opzichtige devoties als bedevaarten en heiligenverering. Andere geestelijken waren lid van een religieuze orde of congregatie; zij gehoorzaamden aan

hun overste, die veelal in het buitenland – in het katholieke Brussel, Keulen of Rome – verbleef. De ordegeestelijken kozen voor een meer barokke en triomfalistische benadering.

In 1704 werd de hoogste geestelijke in de Nederlanden, apostolisch vicaris Petrus Codde, door de paus afgezet. Veel bisdomgeestelijken verzetten zich hier tegen en werden als 'bisschoppelijke Cleresie' de voorlopers van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland. In 1723 kozen zij – zonder toestemming van Rome, maar met stilzwijgende instemming van de overheid – een nieuwe aartsbisschop van Utrecht en later ook bisschoppen van Haarlem en Deventer. Vanaf 1853, toen Nederland weer rooms-katholieke bisschoppen kreeg, waren hier dus twee Katholieke Kerken: een Rooms-Katholieke en een Oud-Rooms-Katholieke.

continuering
 De Rooms-Katholieke Kerk zou zich in de latere negentiende eeuw prominent manifesteren. Het ledenaantal groeide sterk en men bouwde op vele plaatsen grote, meestal neogotische kerken, waarin de oude inventaris – inclusief die middeleeuwse gewaden – meestal niet meer voldeed. De oudkatholieken daarentegen bleven getalsmatig klein. Ze behielden op vele plaatsen hun schuilkerken uit de zeventiende of achttiende eeuw, mét alle oude voorwerpen en gewaden.

Tot op de dag van vandaag vormen die voorwerpen en gewaden, maar ook de relieken en archieven een bewijs dat de Oud-Katholieke Kerk van Nederland niet zomaar in de zeventiende of achttiende eeuw is 'ontstaan', maar de continuering is van de Katholieke Kerk van vóór de Reformatie, die door de heilige Willibrord in deze streken is gesticht. Daarbij is het bewaren van de schatten uit het verleden nooit ten koste gegaan van openheid voor de moderne tijd of van toenadering tot andere kerken, om de verdeeldheid van allen die zich christen noemen te overwinnen. <

De middeleeuwse inventaris paste niet meer in de vele, grote, neogotische kerken.

Een beeld van de tentoonstelling *Het geheim van de Middeleeuwen* in het Catharijneconvent in Utrecht

